

A törvény az érvénytelenség egyik jogkövetkezményeként a szerződéskötés előtti helyzet visszaállítását rendeli alkalmazni. Ezen jogkövetkezmény levonása során a bíróságnak az adott ügy sajátosságaihoz (a teljesített szolgáltatáshoz és ellenszolgáltatáshoz) igazodóan konkrét, végrehajtható marasztaló rendelkezést kell hoznia, szabatosan és pontosan meghatározva, hogy melyik fél mennyi időn belül, kinek a javára, milyen szolgáltatás teljesítésére köteles /Ptk.237.§ (1) bekezdés/.

Az elsőfokú bíróság a fellebbezéssel támadott ítéletében kimondta, hogy a II. r. felperes és az alperes között 2011. március 21. napján létrejött szerződés semmis, egyúttal rendelkezett az eredeti állapot helyreállítása iránt, kötelezte az alperest, hogy ennek 15 napon belül tegyen eleget.

Határozata indokolásában megállapította, hogy a II. r. felperes 1924. július 13-án született. Házastársa és gyermekei elhunytak, unokáival nem tartotta a kapcsolatot. A 2011. március 21-i keltezésű okirat szerint tartási szerződést kötött az alperessel. A megállapodás értelmében az alperes, mint eltartó vállalta, hogy a II. r. felperest a M. Dózsa György utca 45. szám alatti ingatlanban fogja gondozni és ellátni. Napi háromszori étkezés, a lakás tisztántartása, ruházat, ágynemű mosása, ápolás, gyógyíttatás, számlák fizetése került rögzítésre 50.000.-Ft/hó érték meghatározás mellett. A megállapodás szerint az eltartó a tartási szerződés aláírásával lép az ingatlanban található ingóságok, valamint az eltartottnak a Takarékszövetkezetnél vezetett bankszámláján felhalmozott pénzösszeg birtokába. Az eltartási szerződés 2011. április 5-én kiegészült egy meghatalmazással, mely szerint a II. r. felperes meghatalmazta az alperest, hogy a betétszámláin lévő összegeket az Bank-nál vezetett bankszámlájára átutalja, illetve kivegye. A tartási szerződésen tanúként V. A. és dr. H. T. szerepelt, az okiratot dr. Cs.V. ügyvéd jegyezte ellen.

A meghatalmazás alapján az alperesnek 2011. április 6-án a pénzügyintézetnél 12.603.175.-Ft került kifizetésre a II. r. felperes számláiról.

Az ítéleti megállapítás szerint az alperes a szerződésben vállalt kötelezettségének nem tett eleget.

Az elsőfokú bíróság a lefolytatott szakértői bizonyítás alapján megállapította, hogy a II. r. felperes pszichés állapota, szellemi fogyatkozása miatt az ügyei viteléhez szükséges belátási képessége tartósan, teljes mértékben hiányzik. Nagy valószínűséggel 2011. április 19-én és márciusában is ugyanilyen állapotban lehetett, belátási képessége ekkor sem volt már megtartott, az tartósan és teljes mértékben már akkor is hiányzott. Állapota nem 87 éves életkorából fakadt, hanem nála középsúlyos súlyos határán álló szellemi leépülés állapítható meg, figyelem- és gondolkodászavarral, ügyei vitelére egymaga és segítség nélkül egyáltalán nem képes. Az elsőfokú bíróság megítélése szerint az alperes által hivatkozott hangfelvételek nem hordoznak olyan tartalmat, amelyek szakértőileg értékelhetők lennének a II. r. felperes állapota vonatkozásában. Azok elsődlegesen nem a II. r. felperes nyilatkozatát

tartalmazzák, hanem a célzottan feltett kérdéseket ismétlik meg kijelentő formában. Nem indokolt tehát ezek szakértői vizsgálata.

A szerződést készítő továbbá az okiratot tanúként aláíró ügyvédek ugyan úgy nyilatkoztak, hogy a II. r. felperes belátási képességével kapcsolatosan semmiféle aggály nem merült fel, a szakértői megállapítások azonban azt támasztották alá, hogy a II.r.felperes belátási képessége már a szerződés aláírásakor sem volt megtartott.

A bíróság értékelte, hogy a szakértő a II. r. felperes állapotát feltárta, őt személyesen megvizsgálta, összevetette a korábbi előzményi vizsgálatok adataival, teljesen logikus és okszerű folyamatokat tárt fel. Erre tekintettel a szakértői vélemény kiegészítése vonatkozásában tett alperesi indítványt elutasította.

Figyelembe vette azt is a bíróság, hogy semmiféle adat nem merült fel atekintetben, hogy bármiféle agyi katasztrófa a II. r. felperes állapotában a szerződéskötést követően hirtelen és rohamos állapotromlást idézett volna elő.

A II. r. felperes tekintetében erőteljes szellemi hanyatlás, demencia, leépülés tapasztalható. A felperes nem volt abban az állapotban, hogy a tudata átfogta volna a szerződéskötésre vonatkozó körülményeket. A perben támadott szerződés tehát nem jött létre, hisz a Ptk.205. § (1) és (2) bekezdésében leírt feltételek nem teljesültek. A II. r. felperes a szerződési akaratát nem tudta kifejezni. Az elsőfokú bíróság tehát a felperesek elsődleges keresetét megalapozottnak ítélte.

Vizsgálta és megalapozottnak ítélte a másodlagos és harmadlagos kereseti hivatkozást is. Kifejtette, hogy a II. r. felperes alperes általi megtévesztése is megállapítható, az alperes rávette a felperest a szerződés aláírására, megígérve a felperesnek a gondoskodást. Ennek azonban nem tett eleget.

A szerződésben foglalt kötelezettségek teljesítése már a szerződéskötéskor sem volt szándékában az alperesnek, ugyanakkor a felperestől a ráháruló szerződéses szolgáltatást elvárta és ennek megfelelően a felperes pénzét kivette a számlájáról. Ez a magatartás tehát a Ptk.200. § (2) bekezdésében foglaltakra figyelemmel - mint jóerkölcsbe ütköző - érvénytelenné teszi a szerződést. A II. r. felperes idős korának, hanyatló szellemi állapotának kihasználásával kötötte meg a szerződést az alperes, mely kizárólagosan számára volt előnyös, ez pedig a társadalom értékítéletével, általános erkölcsi elvárásaival ellentétes.

Az alperes fellebbezésében az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezését kérte. Kifogásolta, hogy az elsőfokú bíróság nem rendelte el a szakértői vélemény kiegészítését, ezen alperesi bizonyítási indítvány mellőzésével pedig megalapozatlan ítéletet hozott. A szakértői vizsgálatnak kellett volna tisztáznia, hogy 2011 márciusát követően elszenvedett-e olyan agyi traumát a II. r. felperes, amely a belátási képességének csökkenésével járt. Hangsúlyozta, hogy a kirendelt szakértő csupán lehetőségként állította, hogy nagy valószínűséggel a szerződéskötéskor is a vizsgálat során tapasztalt állapotban lehetett a II. r. felperes. A szakértői vélemény szerint a szellemi leépülés hosszabb folyamat, az elsőfokú bíróság nem fordított kellő figyelmet arra a körülményre, hogy 2011. április közepén került sor először a II. r. felperes pszichiátriai vizsgálatára, azt megelőzően nem merültek fel mentális zavarai. A szerződés megkötésekor az eljáró ügyvéd hangfelvételt is készített, amely igazolja a teljes belátási képességet, a friss elmét, s hogy a II. r. felperes ismerte a szerződés

tartalmát és célját. Téves az az elsőfokú ítéleti álláspont, hogy a hangfelvétel a szakértők számára nem nyújthat értékelhető tartalmat, ennek eldöntése nem bírósági kompetenciába tartozik.

A másodlagos kereseti kérelem körében az alperes változatlanul fenntartotta azon védekezését, hogy a szerződésből eredő tartási kötelezettségének teljesítésében akadályoztatva volt.

Az I. r. felperes fellebbezési ellenkérelmében a semmisség megállapítása körében az ítélet helybenhagyását kérte, míg az eredeti állapot helyreállítására vonatkozó rendelkezést akként kérte pontosítani, hogy a bíróság kötelezze az alperest 12.603.175.-Ft és 2011. április 6-tól a kifizetésig járó késedelmi kamata II. r. felperesnek való megfizetésére. Álláspontja szerint enélkül az ítéleti rendelkezés végrehajthatatlan.

Az alperes fellebbezése érdemben nem megalapozott.

Az ítélet tábla az elsőfokú ítéleti tényállást azzal egészíti ki, hogy 2012. augusztus 12. napján, az elsőfokú ítélet meghozatalát követően a II. r. felperes eltartott elhunyt. A Kúria Pkf.I.24.503/2014/2. számú végzése folytán jogerőre emelkedett végzésével a Győri ítélet tábla Pf.III.20.262/2013/2. szám alatt megengedte, hogy jogutódja perbe lépjen.

Az ítélet tábla az ítélet felülbírálata során megállapította, hogy az elsőfokú bíróság a szükséges és elégséges körben lefolytatta a bizonyítást, a beszerzett peradatok okszerű mérlegelésével helytállóan foglalt állást akként, hogy az eltartottnak már a szerződés megkötésekor is tartósan, teljes mértékben hiányzott az ügyei viteléhez szükséges belátási képessége.

Az elsőfokú bíróság a beszerzett igazságügyi pszichiáter szakértői vélemény ítéletében idézett és részletesen értékelt megállapításait az egyéb peradatokkal – tanúvallomásokkal, a néhai eltartott egészségi, tudati állapotának a bírósági tárgyaláson észlelt jellemzőivel – összevetve, azokat a maguk összességében értékelve megalapozott mérlegeléssel jutott erre a meggyőződésre.

Az eltartott egészségi állapotáról a 2011. április 19-i – ambuláns lapon rögzített – adatoknál korábbi, konkrét információk nem álltak rendelkezésre. A szakértőnek tehát a korábbi – a szerződéskötés-kori – állapotképre csak a későbbi ambulánslap adatai, valamint a 2011. október 5-i és 2012. február 27-i szakértői vizsgálatokon tapasztalt alapján kellett visszakövetkeztetnie. Az e körben elfoglalt orvosszakmai következtetések megfelelő szakmai érvekkel alátámasztottak: a szakértő arra figyelemmel, hogy a szakértői vizsgálatok alkalmával észlelt állapotképek között szakértőileg értékelhető változás nem volt, azt állapította meg, hogy a II.r. felperes szellemileg lassan, fokozatosan hanyatlik. Ez orvos szakmailag azt a következtetést alapozta meg, hogy nagy valószínűséggel az eltartott belátási képessége már 2011 márciusában sem volt megtartott, az tartósan teljes mértékben már akkor is hiányzott.

A tényállás fenti sajátosságai, a szakértői vizsgálatok lehetőségének időbeli korlátai az eldöntendő szakkérdés természettudományi jellegére figyelemmel kizárólag hipotetikus jellegű, a valószínűsítés kereteit meg nem haladó következtetés levonását

tették lehetővé. Az alperesnek a valószínűsítő jellegű szakértői megállapítással szembeni kifogása tehát ilyen alapon nem lehet megalapozott.

A belátási képesség hiányának megállapítása szakkérdés, a tartási szerződés elkészítésében közreműködő tanúk vallomásaival szemben helytállóan tulajdonított tehát kiemelt jelentőséget az elsőfokú bíróság a szakvélemény megállapításának. Az orvosszakértői vélemény ugyan csak egyike a bizonyítékoknak és azt a bíróság szabadon mérlegelheti (Pp. 3. § (5) bekezdés), a mérlegelésnél azzal szemben azonban csak megalapozott adatokat lehet szembeállítani, ilyenek az etekintetben laikus tanúk személyes álláspontja nem tekinthető.

Az elsőfokú bíróság alappal mellőzte az alperes által hivatkozott hangfelvétel szakértői vizsgálatára irányuló indítvány teljesítését, ítéletében ennek megfelelő indokát is megadta. Nem sértett szakértői kompetenciát, mikor a hangfelvétel csatolt leiratának tartalmát, az eltartott kijelentéseinek jellegét vizsgálta, s utóbbiakat a kérdések tartalmát mechanikusan megismétlő, így szakértői elemzés szükségességét meg nem alapozó válaszoknak minősítette.

Az alperes ugyan hivatkozott az elsőfokú eljárásban arra, hogy a szerződéskötést követően beállt agyi trauma idézhetett elő gyors szellemi hanyatlást, ilyen bekövetkeztére utaló peradatok azonban nem merültek fel. Ilyen körülmény bizonyítatlanságára figyelemmel a lehetséges kihatásainak szakértői vizsgálata időelőtti, így szükségtelen volt. Az ítélet tábla e körben is osztotta az elsőfokú bíróság ítéletében kifejtett álláspontot.

Az elsőfokú bíróság a belátási képesség hiányára figyelemmel a szerződés semmisségét helytállóan állapította meg, döntését azonban téves jogcímre, a szerződés létre nem jöttére alapította. Ítélete indokolását az ítélet tábla e körben megváltoztatja, figyelemmel arra, hogy a belátási képesség teljes hiánya a Ptk.17. § (1) és (2) bekezdése alapján a fél cselekvőképtelenségéből fakadóan alapozza meg a jognyilatkozat semmisségét.

Miután a per tárgyát képező szerződés semmissége a felperes által a kereseti kérelemben elsődlegesen felhozott ténybeli alapokon megállapítható volt, az elsőfokú bíróság indokolatlanul, szükségtelenül foglalt állást a szerződés jóerkölsbe ütközésének megállapítására irányuló, illetve a tévedésre, megtévesztésre alapított kereseti kérelmek tárgyában, így az ezzel kapcsolatos ténymegállapításokat és jogi indokokat az ítélet tábla az ítélet indokolásából mellőzte.

Az ítélet tábla megállapította, hogy az elsőfokú bíróság a szerződéskötés előtt fennállott helyzet visszaállítására irányuló ítéleti rendelkezését a Ptk.237. § (1) bekezdésének nem megfelelő alkalmazásával hozta meg. A hivatkozott jogszabályi rendelkezés az érvénytelenség egyik jogkövetkezményeként a szerződéskötés előtti helyzet visszaállítását rendeli alkalmazni. Ezen jogkövetkezmény levonása során a bíróságnak az adott ügy sajátosságaihoz (a teljesített szolgáltatáshoz és ellenszolgáltatáshoz) igazodóan konkrét, végrehajtható marasztaló rendelkezést kell hoznia, szabatosan és pontosan meghatározva, hogy melyik fél mennyi időn belül, kinek a javára, milyen szolgáltatás teljesítésére köteles. Az elsőfokú ítélet tartalmában üres rendelkezése ezen kívánalmaknak nem felel meg, pontosításra szorul.

Az ítéletábla a fentebb kifejtettekre figyelemmel a Pp.253. § (2) bekezdése alapján az elsőfokú bíróság ítéletét a per főtárgya, tehát a semmisség megállapítása és a szerződéskötés előtti helyzet visszaállítása körében végrehajtható marasztaló rendelkezéssel kiegészítve hagyta helyben.

Győri Ítéletábla Pf.III.20.262/2013/14. szám